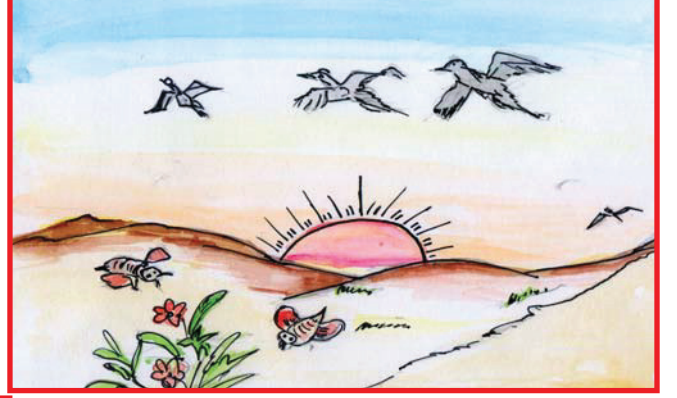

चन्द्रः अस्तं गच्छति
 सूर्यः उदयं गच्छति ।
 परितो भवति प्रकाशः
 मन्दं चलति समीरः
 मधुपो भवति सधीरः ॥

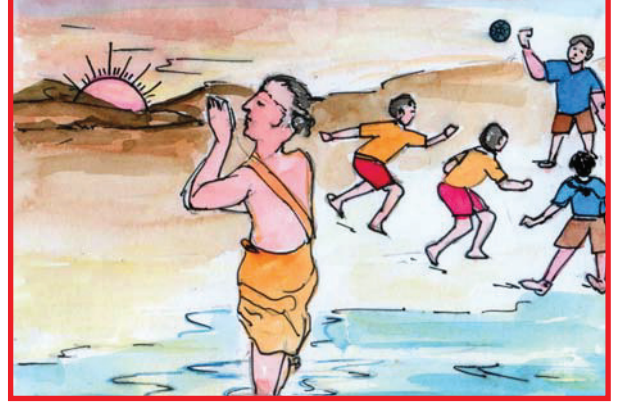
कलिकावृन्दं विकसति
 लतिकावृन्दं विलसति
 निद्रा तन्द्रा भग्ना
 जनता कर्मणि लग्ना
 सकले नव उल्लासः
 वदने वदने हासः ॥

पथि पथि जनसञ्चारः
 नूपुर-रव-झङ्कारः
 विटपे खगकुलरवः
 चरितुं चलिता गावः ॥

હસ્તે હસ્તે પત્રમ્
વદને વદને સ્તોત્રમ્
ખેલતિ બાલકવૃન્દં
ગીતં ગાયં ગાયમ્ ॥

– વાસુદેવ દ્વિવેદી શાસ્ત્રી

ટિપ્પણી

પરિતઃ ચારેબાજુ સમીરઃ પવન મધુપઃ – ભમરો સધીરઃ ધીરજવાળું તન્દ્રા આળસ ભગ્ના તૂટી, પૂરી થઈ
હાસઃ હાસ્ય રવઃ અવાજ યગ પક્ષી વિટપે ડાળીએ, ગાવઃ ગાયો, લગ્ના લાગેલી છે, વ્યસ્ત
પથિ રસ્તામાં

સ્વાધ્યાયઃ

1. નીચેના શબ્દોનું મોટેથી ઉચ્ચારણ કરો :

ચન્દ્રઃ, પ્રકાશઃ, વૃન્દમ્, લતિકાવૃન્દમ્, નિદ્રા, તન્દ્રા, ભગ્ના, લગ્ના, ઉલ્લાસઃ, હાસઃ, જનસજ્જારઃ, ઝંઝારઃ ।

2. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

(1) સૂર્યોદયઃ કદા ભવતિ ?

(1) સૂર્યોદયઃ સાયંકાલે ભવતિ ।

(2) સૂર્યોદયઃ પ્રભાતે ભવતિ ।

(3) સૂર્યોદયઃ મધ્યાહને ભવતિ ।

(2) સૂર્યોદયસ્ય અનન્તરં જનાઃ કિં કુર્વન્તિ ?

(1) સૂર્યોદયસ્ય અનન્તરં જનાઃ કર્મણિ લગ્નાઃ ભવન્તિ ।

(2) સૂર્યોદયસ્ય અનન્તરં જનાઃ વાર્તાલાપમગ્નાઃ ભવન્તિ ।

(3) સૂર્યોદયસ્ય અનન્તરં જનાઃ નિદ્રામગ્નાઃ ભવન્તિ ।

(3) પ્રભાતકાલે વદને વદને કિમ્ અસ્તિ ?

(1) વદને વદને ચિન્તા અસ્તિ ।

(2) વદને વદને રુદનમ્ અસ્તિ ।

(3) વદને વદને હાસઃ ભવતિ ।

(4) બાલકવૃન્દં પ્રભાતકાલે કિં કરોતિ ?

(1) બાલકવૃન્દં પ્રભાતકાલે રુદતિ ।

(2) બાલકવૃન્દં પ્રભાતકાલે શયનં કરોતિ ।

(3) બાલકવૃન્દં પ્રભાતકાલે પૂજાં કરોતિ ।

3. કૌંસમાં આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી વાક્ય બનાવો :

(અશ્વઃ, ગજઃ, શશકઃ, મહિષઃ)

ઉદાહરણ : મન્દં ચલતિ સમીરઃ ।

(1) શીઘ્રં _____ ।

(2) મન્દં _____ ।

(3) શીઘ્રં _____ ।

(4) મન્દં _____ ।

4. આપેલા શબ્દોના વિરોધી શબ્દ કૌંસમાંથી શોધીને લખો :

(અધીરઃ, શીઘ્રમ્, જાગરણમ્, અસ્તઃ)

(1) મન્દમ્ _____ ।

(2) ઉદયઃ _____ ।

(3) સધીરઃ _____ ।

(4) નિદ્રા _____ ।

5. આપેલા શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો કૌંસમાંથી શોધીને લખો :

(સુધાકરઃ, દિવાકરઃ, ભ્રમરઃ, અનિલઃ, ધેનવઃ)

(1) સમીરઃ _____ ।

(2) સૂર્યઃ _____ ।

(3) મધુપઃ _____ ।

(4) ચન્દ્રઃ _____ ।

(5) ગાવઃ _____ ।

6. નીચેની કાવ્યપંક્તિઓ સુવાચ્ય અક્ષરે ફરી લખો :

કલિકાવૃન્દં વિકસતિ । _____
લતિકાવૃન્દં વિલસતિ । _____
નિદ્રા તન્દ્રા ભગ્ના । _____
જનતા કર્મણિ લગ્ના । _____
સકલે નવ ઉલ્લાસઃ । _____
વદને વદને હાસઃ ॥ _____

7. ઉદાહરણમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે વૃન્દ શબ્દનો ઉપયોગ આપેલા શબ્દોની મદદથી કરો.

સખી, મિત્ર, ગાયક, વાદક, ગોપ, બાલ ઉદાહરણ : સખી - સખીવૃન્દ

પ્રવૃત્તિ :

- તમારી શાળાના પુસ્તકાલયમાંથી પ્રભાત વર્ણનનાં અન્ય કાવ્યો શોધીને લખો તથા રાગમાં ગાવાનો પ્રયત્ન કરો.
- સવારના સમયનું ગામ, નગર કે શેરીનું ચિત્ર દોરી રંગ પૂરો.
- તમારી અને તમારા આજુબાજુના લોકોની સવારની દિનચર્યાની વિગત મેળવી નોંધપોથીમાં લખો.

હસામ:

“મમ શુનકઃ કુત્રાપિ અદૃશ્યતાં ગતઃ ।”

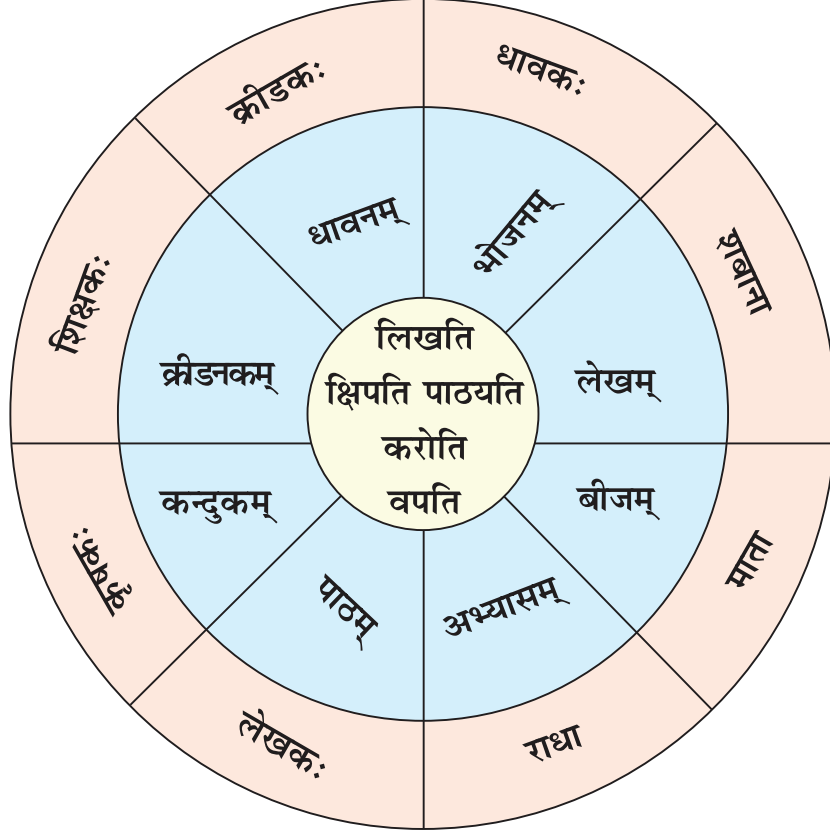
“એવમ્! તર્હિ વર્તમાનપત્રે વિજ્ઞાપિકાં પ્રકાશયતુ ભવાન્ ।”

“કિં તેન ? મમ શુનકઃ પઠિતું ન જાનાતિ ।”

पुनरावर्तनम् 1

1. नीचे आपेक्षा वर्तुण परती वाक्यो बनावो :

2. कौंसमां आपेक्षा शब्दोभांथी योग्य शब्द पसंद करी भावी जग्या पूरो :

- (1) विवेकानन्दस्य विद्यालये _____ चलति। (खेलमहोत्सवः, प्रवेशमहोत्सवः)
- (2) चन्द्रगुप्तस्य मन्त्री _____ अस्ति (विदुरः, चाणक्यः)
- (3) पुत्री _____ निद्राति। (सुखमयवसने, दुःखमयवसने)
- (4) तक्रं _____ दुर्लभम्। (रावणस्य, शक्रस्य)
- (5) प्रभाते _____ विकसति। (तारिकावृन्दम्, कलिकावृन्दम्)

3. આપેલા ચિત્રને જોઈ, તેની નીચે આપેલો ગદ્યખંડ શુદ્ધ ઉચ્ચારણથી વાંચો અને સમજો :

एका पिपीलिका गच्छति । मार्गे गजः तां दृष्ट्वा कथयति – “रे पिपीलिके ! मम मार्गतः दूरी भव अन्यथा अहं त्वां मर्दयिष्यामि ।” पिपीलिका किमपि न वदति । अनन्तरं पिपीलिका शुण्डाग्रं प्रविशति दशति च । गजः त्रस्तः भवति । सः स्वीकरोति यत् संसारे कोऽपि न तुच्छः न च उच्चः । सर्वे समानाः सन्ति ।

4. નીચેનાં વાક્યોમાંથી સાચા વાક્યની સામે (✓) નિશાની અને ખોટા વાક્યની સામે (X) ની નિશાની કરો :

- (1) जीवने खेलस्य महत्त्वं नास्ति ।
- (2) चाणक्यः कम्बलान् स्वगृहं नयति ।
- (3) काकस्य रवः कर्णप्रियः ।
- (4) शङ्करः चतुर्मुखः अस्ति ।
- (5) बिडालः उच्चैः भसति ।

5. નીચે આપેલાં ગુજરાતી વાક્યોનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો :

- (1) કેટલાંક બાળકો મોટેથી બોલે છે, ‘દોડો દોડો ઝડપથી દોડો.’
- (2) આ આપણું સાહસ છે.
- (3) ઓ મચ્છર! તું ગીત ન ગા.
- (4) યન્દ્ર અસ્ત તરફ જાય છે.
- (5) નદીઓ પોતાનું પાણી પીતી નથી.

